

วัดหลวงและวัดราษฎร์

สวัสดีมิตรรักนักอ่าน TPA NEWS ทุกท่าน เชื่อว่า มีหลายท่านที่ถือโอกาสดี ๆ ในช่วงปีใหม่ไทยหรือวันสงกรานต์ เดินทางไป “ทำบุญ ๙ วัด” เพื่อความเป็นสิริมงคล นับว่าวิถีชีวิตชาวไทยพุทธผูกพันกับวัดอย่างแนบแน่น จากรุ่นสู่รุ่นจริง ๆ ค่ะ ผู้เขียนขอถือโอกาสดี ๆ เช่นนี้ นำเสนอเรื่องราวของวัดและที่มาของคำว่า “วัดหลวง” “วัดราษฎร์” “พระอารามหลวง” ให้ทุกท่านได้ทราบความแตกต่างกันนะคะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (<https://dictionary.orst.go.th/>) เขียนความหมายของวัดหลวงไว้ว่า วัดหลวง (ปาก) น. พระอารามหลวง, วัดที่พระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง หรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าจำนวนในบัญชีเป็นพระอารามหลวง.

ธรรมานุศาสน์ จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ (<https://cpc.rtaf.mi.th/images/Dhammanusasana/049Dhammanusasana.pdf>) ได้เขียนบทความเรื่อง “พระอารามหลวง หรือ วัดหลวง” ไว้ ดังนี้

พระอารามหลวง หรือ วัดหลวง คือ วัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้างหรือทรงบูรณปฏิสังขรณ์หรือมีผู้สร้างน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายเป็นวัดหลวงและวัดที่ราษฎรสร้าง หรือบูรณปฏิสังขรณ์แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าจำนวนในบัญชีเป็นพระอารามหลวง ส่วนประวัติหรือที่มาและการจัดลำดับพระอารามหลวง ผู้เขียนขออนุญาตย่อความตามนี้ค่ะ

แต่เดิมยังไม่มี การจัดแบ่งพระอารามหลวงอย่างเป็นทางการ เพียงแต่

ศศิธร บัตชีโป๊ะ

โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม

มีการจัดแบ่งพระอารามหลวงออกเป็นหลายชั้นตามความรู้สึกรู้สึกหรืออาศัยการคาดเดาตามสถานการณ์ เช่น ดูจากการพระราชทานเทียนพรรษาขึ้นหรือไม้เล่มเดียวหรือมากกว่านั้น หรือดูจากบรรดาศักดิ์ที่พระราชทานแก่เจ้าพนักงานผู้คุมเลขาพระ¹ เป็นต้น ต่อมา กระทรวงธรรมการร่วมกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้จัดระเบียบพระอารามหลวงเพื่อประมาณค่าบำรุงวัด แต่ก็ไม่ได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดระเบียบพระอารามหลวง ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดระเบียบพระอารามหลวงขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยใน

“วัดหลวง คือ วัดที่พระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ทรงสร้าง หรือทรงบูรณปฏิสังขรณ์”

ครั้งนั้น วัดที่จัดว่าเป็นพระอารามหลวง คือ วัดอันสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์เป็นส่วนพระองค์หรือทรงในนามท่านผู้อื่น และอารามอันพระบรมวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่สร้าง ปฏิสังขรณ์ ทรงรับไว้ในความบำรุงของแผ่นดินภายหลังจึงหมายรวมถึงวัดราษฎร์ที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ แล้วทรงพิจารณาเห็นสมควรยกย่องเป็นพิเศษก็ทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง

การแบ่งพระอารามหลวง แบ่งตามระดับชั้น

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบแบ่งชั้นพระอารามหลวงออกเป็นสามชั้น แต่ละชั้นแยกกระชั้นออกไปอีกหลายระดับ โดยมีสร้อยต่อท้ายชื่อวัดตามฐานะ ดังนี้

๑. พระอารามหลวงชั้นเอก ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานบรรจุพระบรมอัฐิหรือเป็นวัดที่มีเกียรติสูง มี ๓ ชนิด คือ

๑.๑. ชนิดราชวรมหาวิหาร เช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

๑.๒. ชนิดราชวรวิหาร เช่น วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร

๑.๓. ชนิดวรมหาวิหาร เช่น วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

๒. พระอารามหลวงชั้นโท ได้แก่ วัดที่มีเจดีย์สถานสำคัญ มี ๔ ชนิด คือ

๒.๑. ชนิดราชวรมหาวิหาร เช่น วัดชนะสงครามราชวรมหาวิหาร

๒.๒. ชนิดราชวรวิหาร เช่น วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร

๒.๓. ชนิดวรมหาวิหาร เช่น วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

๒.๔. ชนิดวรวิหาร เช่น วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

๓. พระอารามหลวงชั้นตรี ได้แก่ วัดประจำหัวเมือง หรือวัดที่มีความสำคัญชั้นรอง มี ๓ ชนิด คือ

๓.๑. ชนิดราชวรวิหาร เช่น วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร

๓.๒. ชนิดวรวิหาร เช่น วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร

๓.๓. ชนิดสามัญ เช่น วัดบุญประดิษฐ์, วัดสร้อยทอง

(ไม่มีสร้อยนามต่อท้าย โดยส่วนใหญ่จะต่อท้ายว่า พระอารามหลวง)

แบ่งตามฐานันดรศักดิ์

๑. ราชวรมหาวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราชทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์ โดยมีสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่โตสมพระเกียรติ

๒. ราชวรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระ

พระยุพราชทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์ เป็นการส่วนพระองค์

๓. วรมหาวิหาร หมายถึง พระอารามในลักษณะเดียวกับชนิดราชวรวิหาร แต่มีความสำคัญน้อยกว่าและทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์แล้วพระราชเกียรติแก่ผู้อื่น

๔. วรวิหาร หมายถึง พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราชทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์ พระราชทานเป็นเกียรติแก่ผู้ต่ำศักดิ์ลงมา อาจเป็นวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงและยกเป็นเกียรติยศ

คลังความรู้ สำนักงานราชบัณฑิตยสภาที่มีบทความเรื่องวัดก็มีขึ้น (๒๙ มีนาคม ๒๕๕๓) เขียนโดย พัทธนะ บุญประดิษฐ์ (<http://legacy.orst.go.th/?knowledge=วัดที่มีชั้น-๒๙-มีนาคม-๒๕>) กล่าวถึงการแบ่งวัดเป็นวัดหลวงกับวัดราษฎร์ รวมทั้งการแบ่งชั้นออกเป็นชั้นเอก ชั้นโทและชั้นตรี เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังได้กล่าวถึงวิธีเรียกชื่อวัดแบบเต็มไว้ว่า เมื่อกล่าวถึงชื่อวัดแบบเต็มได้ว่า วัดบพิตรพิมุขเป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร เป็นวัดมหานิกาย ดังนั้นเป็นต้น ส่วนวัดราษฎร์หรือวัดสามัญจะไม่มีชั้น แต่ทั้งวัดหลวงและวัดราษฎร์แบ่งเป็นนิกาย ๒ นิกาย คือ ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย

ดังที่เราเคยได้ยินได้ฟังผู้ประกาศกล่าวชื่อวัดในพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ นั้นเองนะคะ จากการหาข้อมูลเขียนบทความนี้ ก็ทำให้ผู้เขียนได้ความรู้ใหม่เรื่องความสำคัญ การแบ่งระดับชั้นของวัด ซึ่งเป็นที่มาของสร้อยท้ายชื่อวัดด้วยเหมือนกันคะ ...ทุกอย่างล้วนมีที่มาและคะ